

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

2016/2

yıl: 7 cilt: VII sayı: 14

Şeyh Ali Arıncı ve Arıncı/Tılfakir Dergâhı

İbrahim BAZ*

Özet

Şeyh Ali Arıncı (Solmaz), Cumhuriyet döneminde yetişmiş önemli âlim ve şeyhlerden biridir. 1916 yılında Siirt'in Baykan ilçesine bağlı Arıncı köyünde doğan Ali Arıncı, medrese ve tasavvufi geleneği olan bir aile ortamında büyümüştür. Babası Ömer Efendi, Norşin dergâhı şeyhlerinden Muhammed Ziyâuddîn'e (ö.1924) bağlı idi. Babasının yanında başladığı medrese tahsilini bölgenin tanınmış âlimlerinin yanında tamamlayarak icazet alırken, tasavvufi eğitimini Şeyh Abdülhakim Bilvânîsî'nin (ö.1972) yanında tamamlayarak hilâfet almıştır. Arıncı köyüne yakın bir yerde Tılfakir isminde bir dergâh kurarak hayatının sonuna kadar ilim ve irşad hizmetleriyle uğraşmıştır. Edebiyat çevrelerinde, son dönem yazar ve şairlerinden M. Akif İnan'ın (ö. 2000) şeyhi olarak tanınmıştır. Akif İnan, ona bağlandıktan sonra özellikle şiirlerinde tasavvufi konu ve kavramlar ağırlık kazanmıştır. Şeyh Ali Arıncı, 1984 yılında vefat etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Ali Arıncı, Arıncı Dergâhı, Abdülhakim Bilvânîsî, M. Akif İnan.

Sheikh Ali Arıncı and Arıncı/Tılfakir Dervish Convent

Abstract

Sheikh Ali Arıncı (d. 1984) was one of the important scholar and sheikh who grew up in East of Anatolia in Republican Period. He was born in 1916 in Arıncı village. He grew up in a family that has madrasa and sufi tradition. His father Mullah Ömer was dervish of Muhammed Ziyâuddin (d. 1924) who was sheikh of Norşin dervish convent. Sheikh Ali Arıncı was caliph of Sheikh Abdulkhakim Bilvanisi (d. 1972). He founded a new madrasa and dervish convent Tılfakir that near the Arıncı village. Its significance still continues today. Poet and writer M. Akif İnan was most known person who connected to this dervish convent.

Key words: Sheikh Ali Arıncı, Arıncı Dervish Convent, Sheikh Abdulkhakim Bilvanisi, M. Akif İnan.

* Yrd. Doç. Dr., Şırnak Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Tasavvuf A. B. D.
ibrahim.baz@hotmail.com

Giriş

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde özellikle son yüzyılda yaşamış çok sayıda âlim ve ârif hakkında yeterli derece bilgi bulunmamaktadır. Hatta bu şahıslar tarafından kurulmuş olan medrese ve dergâhların fiziki yapıları ve sosyal etkileri de yeteri kadar bilinmemektedir. Bunun iki temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi, medrese ve dergâhların resmi olarak kapalı olması ve bunun sonucu olarak yakın zamana kadar devam eden olumsuz siyasî ve idarî uygulamalardır. İkinci ise bölgede son otuz yıldan bu yana yaşanan olaylardır. Son yıllarda her açıdan yaşanan rahat ortam; bu çalışmaların yapılabilmesine, ücra köşelerde ve köylerde kurulmuş olan hatta boşaltılmış köylerde bulunan tarihi medrese ve dergâhların tespitine imkân vermiştir. Biz de makalemizde Norşin dergâhının devamı olan¹ Menzil dergâhının kurucusu Şeyh Abdülhakim Bilvânisi'nin (ö. 1972) halifelerinden Şeyh Ali Arıncı'nın hayatı ve onun tarafından kurulmuş olan Arınç-Tılfakir dergâhı hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

Şeyh Ali Arıncı, bölgede çok yakından tanınmasına ve büyük saygı görmesine rağmen Anadolu'nun batısında aynı derece tanınmamıştır. M. Akif İnan'ın intisabından ve birçok yazar ve şairi dergâhı ziyarete götürmesinden sonra özellikle edebiyat çevrelerinde daha yakından tanınmaya başlamıştır. Bununla birlikte bugüne kadar hakkında akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle makalenin verileri büyük oranda yapılan görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Makale, giriş hariç iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Şeyh Ali Arıncı'nın ailesi, çocukluğu, tahsili, evliliği, tasavvufî hayatı, vefatı ve şahsiyeti ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Arınç-Tılfakir dergâhının kuruluşu ve bugünkü kolları hakkında bilgi verilmiştir. Yine bu bölümde M. Akif İnan'ın intisabı ve bu intisabın eserlerindeki yansımaları kısaca ele alınmıştır.

1 Norşin dergâhı ve kolları hakkında bilgi için bkz. İbrahim Baz, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Norşin Dergâhı ve Şeyh Abdurrahman-ı Tâgî", *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, XV, 34 (2014), s. 73-108.

1. Şeyh Ali Arıncı (Solmaz)'nin Hayatı

1. 1. Ailesi

Şeyh Ali Arıncı, medrese geleneği olan bir aileye mensuptur. Babasının adı Molla Ömer, annesinin adı Halime Hatun'dur. Babası Molla Ömer Efendi, Norşin Dergâhı şeyhlerinden Muhammed Ziyâuddin'in (ö. 1924) dervişlerindendi. Ondan önceki dedeleri sırasıyla Molla Ömer, Molla Abdullah,² Molla Muhammed ve Molla Divâne başta olmak üzere ilim ve irşad hizmetleriyle meşgul olmuş bölgenin tanınan âlimleriydi. Ailenin Hz. Abbas soyundan geldiği kabul edilmektedir. Bu konuda Şeyh Ali Arıncı şöyle demiştir: “*Dedelerimiz Suudi Arabistan'tan gelip buralara yerleşmişler ve yedi nesil dedemiz bu bölgede yaşamıştır ve hepsi icazetli âlim idiler.*”³

Şeyh Ali Arıncı'nın kendisinden büyük iki ağabeyi vardı. Bunlar Arif ve Muhammed Emin'dir.

1. 2. İsmi, Çocukluğu, Tahsil Hayatı ve Evliliği

Siirt bölgesinde son dönemde yaşamış önemli âlim ve ariflerinden biri olan Şeyh Ali Arıncı, 1916 yılında⁴ Siirt'in Baykan ilçesinin Arınç⁵ köyünde doğmuştur. Soyadı Kanunu'ndan sonra Solmaz soyadını almış, ancak köyüne nispetle daha ziyade “Şeyh Ali Arıncı” şeklinde tanınmıştır.

Şeyh Ali Arıncı, tahsil hayatına Kur'an dersiyle birlikte babasının yanında başlamıştır. Bir süre sonra yine Arınç köyünden Şeyh Ahmed Haznevî'nin halifelerinden Molla Muhammed Reşid'in (ö. 1977)⁶ yanında medrese tahsilini sürdürmüştür. Bunun haricinde Molla Şefik, Molla İbrahim ve Şeyh Muhammed Arbovî gibi âlimlerden de ders almıştır. Özellikle Şeyh Muhammed Arbovî'nin⁷ yanında uzun süre okumuştur. Bu tahsil hayatından sonra ilk olarak bir süre Arınç köyüne 3 km. mesafede bulunan Millo (Günbuldu)⁸ köyüne geçerek fahri imamlık yapmış

2 Molla Abdullah, Kadiri tarikatı üzerine irşad hizmetleri yürütmüştü. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle Abdulkadir-i Geylani neslinden gelen Seyyid neseb birçok aile yüzyıllar boyu ilim ve irşad hizmetleri yürütmüşlerdir. Daha önceleri Kadiriilik yolunda devam eden irşad faaliyetleri, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdîden (ö.1827) sonra hızlı şekilde Nakşibendilik usulüne göre devam etmiştir.

3 Lütfü Güldoğan, *Şeyh Ali Arıncı Hayatı ve Menkıbeleri*, Siirt: Doğanepi Yayınları, 1997, s. 34.

4 Doğum tarihi hakkında sözlü kaynaklarda 1911, 1913 ve 1916 yılları şeklinde farklı rivayetler vardır. Ancak kendisinin, Abdülhakîm Bilvânisi'ye intisabı hakkında “Ben şeyhime bağlandığımda 33 yaşında idim” sözünden 1916 civarında doğduğunu söyleyebiliriz. (Şeyh Ali Arıncı'nın torunu Molla Abdulganî ile 02.03. 2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları).

5 Arınç Köyü: Köyün bugünkü ismi Çamtaşıdır. Baykan-Bitlis yolunda Baykan'a 20, Siirt'e 67 km. mesafededir.

6 Molla Muhammed Reşid 1905 yılında Arınç Köyünde doğdu. Tahsiline babası Molla Reşid'in yanında başladı ve Norşin Dergâhının şeyhi Muhammed Ziyâuddin (Hazret)'den 1924 yılında icazet aldı. Hocasının vefatından dört yıl sonra Şeyh Ahmed Haznevî'nin yanına, Hazne'ye gitti ve ona intisap etti. Bir yandan seyr u sülûkunu devam ettiren şeyhinin çocukları Alaaddîn ve İzzeddin'e ders verdi. 1940 yılında hilafet aldı ve Suriye'nin değişik köylerinde irşada gönderildi. 1977 yılında vefat etti. Mezarı Kamışlıdadır. Bkz. Şefik Korkusuz, *Nehri'den Hazne'ye*, İstanbul: 2010, s. 346.

7 Şeyh Muhammed Siirt'in Arbo köyündendir. Arbo köyü Baykan'a bağlı olup bugünkü ismi Yarımcadır ve ilçeye 17 km. uzaklıktadır.

8 Millo: Köyün bugünkü ismi Günbuldu'dur. Baykan'a 15, Arınç'a 3 km. mesafededir.

ve orada köyün çocuklarına medrese usulüne göre ders vermiştir. Bu dönemde kendi köyü olan Arıncı'ta ağabeyi Arif Efendi imamlık ve müderrislik yapmıştır. Millo köyünde yaklaşık 3 yıl görev yaptıktan sonra Bitlis'e bağlı Kermate (Alaniçi) ⁹ köyünde imamlık yapmaya başlamıştır. Bu köyde görev yaparken, Seyyid Abdülhakîm Bilvânîsî'nin (ö. 1972) sohbetlerine katılmış, aynı zamanda medrese usulüne göre son derslerini onun yanında okuyarak tahsilini tamamlamıştır.¹⁰

Abdülhakîm Bilvânîsî, medrese tahsilini tamamlayan Ali Arıncı'ya tedris faaliyetleri yapmak üzere görevlendirmiştir. Bunun üzerine bir süre Kermate köyünde görev yaptıktan sonra ağabeyi Arif Efendi'nin vefatı üzerine Arıncı köyüne gitmiş ve görevine bu köyde devam etmiştir. 1974 yılından itibaren de Millo yakınlarında Tılfakır medresesini ve dergâhını kurarak hayatının sonuna kadar ilim hizmetlerini burada yürütmüştür.

Şeyh Ali Arıncı, iki evlilik yapmıştır. İlk eşi Sakine Hanım'dan Halime Hanım ve oğlu Hikmet dünyaya gelmiştir. Sakine Hanım'ın vefatı üzerine ikinci evliliğini Kamile Hanım ile yapmış ve bu evlilikten dört oğlu ve iki kızı olmuştur. Oğullarının adı Fadli, Ahmed, Mihrabuddin ve Bahauddin, kızlarının ismi ise Münise ve Rahile'dir.¹¹

1. 3. Tasavvufî Hayata Girişi

Şeyh Ali Arıncı, Kermate köyünde görev yaptığı yıllarda Şeyh Abdülhakîm Bilvânîsî ile tanışmış ve onun yanında medrese derslerini tamamlamıştır. Bu yıllarda Abdülhakîm Bilvânîsî, şeyhi Ahmed Haznevî'yi ziyaret etmek için Kamışlı yakınlarında bulunan Hazne'ye giderken Ali Arıncı'ya beraber gitmeyi ve ona intisab etmesini teklif etmiştir. Ali Arıncı, bu ziyaret için imkânı olmadığını belirtmiş ve “*Selamlarımızı iletin eğer beni müridliğe kabul ederse ben zaten kabul ediyorum*” demiştir. Böyle bir uygulamanın olmadığını söyleyen Abdülhakîm Bilvânîsî, Hazne'ye gitmiş ve ziyaretini yapmıştır. Rivayete göre döneceği zaman Şeyh Ahmed Haznevî, Abdülhakîm Bilvânîsî'ye “*Molla Ali sana bir şey söylemedi mi?*” diye sorduğunda, o da aralarında geçen konuşmayı anlatmıştır. Bunun üzerine Şeyh Ahmed Haznevî, “*Ben onu müridliğe kabul ettim*” demiştir. Abdülhakîm Bilvânîsî, döndükten sonra bu olayı Ali Arıncı'ya anlatmıştır.¹² Görüldüğü üzere Ali Arıncı'nın tasavvufî hayatı giyâbî bir intisab ile başlamıştır.

1950 yılında Şeyh Ahmed Haznevî'nin vefatı üzerine aynı yıl 33 veya 34 yaşında iken Abdülhakîm Bilvânîsî'ye intisap etmiştir. Bu sürede zaman zaman Bilvânîs köyüne gitmiş ve orada belli süre kalmıştır. Sekiz yıl süren seyr u sülûktan

9 Kermate köyünün ismi Alaniçi olarak değişmiştir. Siirt-Bitlis Karayolu üzerinde, Bitlis'e 41 km. mesafededir.

10 Göldoğan, a.g.e., s. 9; Korkusuz, a.g.e., s. 370.

11 Şeyh Fadlî'nin oğlu Molla Abdulgani Solmaz ile 14 Ocak 2016 tarihinden Türkoğlu'nda yaptığımız görüşme notları.

12 Şeyh Ali Arıncı'nın oğlu Şeyh Hikmet Solmaz ile 02.03.2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.

sonra 1958 yılında Abdühakîm Bilvânîsî kendisine hilafet vermiştir. Abdühakîm Bilvânîsî, halifesi Ali Arıncı'ya önce Van bölgesinde irşad faaliyetleri yürütmekle görevlendirmiştir.¹³ O da özellikle bahar mevsiminden sonra Van'ın ilçelerinde ve köylerinde yanında bulunan müridleriyle birlikte aylarca dolaşarak kendisine verilen görevi yerine getirmiştir. Aynı zamanda bölgedeki aileler ve aşiretler arasında ortaya çıkan sorunların çözümünde, husumet ve kavgaların sonlandırılmasında yardımcı olmuştur.

Şeyh Ali Arıncı, 1954 yılında şeyhi Abdühakîm Bilvânîsî'nin ve bazı müridlerinin de bulunduğu kalabalık bir gurup ile İskenderun'dan Cidde'ye deniz yoluyla giderek Hac vazifesini ifa etmiştir. Şeyhinin vefatına kadar yalnız onun verdiği vazifeleri yaptırmıştır. 25 Mayıs 1972 tarihinde şeyhinin vefatından sonra, 1974 yılında Tılfakır mevkiinde Cami ve dergâh inşa ederek hayatının sonuna kadar irşad faaliyetlerini bu dergâhta sürdürmüştür.

1. 4. Tarikatı, Silsilesi ve Şeyhi Abdühakîm Bilvânîsî

Şeyh Ali Arıncı, babası Molla Ömer'in Norşin Dergâhı'na bağlı olması nedeniyle, çocukluğundan itibaren bu dergâhın şeyhleri ve tasavvufi kültürüne aşina şekilde büyümüştür. Nakşibendî-Hâlidî geleneğinin önemli merkezlerinden biri olan Norşin Dergâhı, medrese ile tekkeyi birleştiren özelliği nedeniyle özellikle medrese tahsili almış ve almakta olan kişiler arasında büyük bir ilgi görmüştür. Medrese-tekke birlikteliğini doğru bir uyum içerisinde sürdürmesi, bir yandan Hâlidî geleneğe kendi içinde dinamizm katan ve bünyesini güçlendiren ana dinamiklerden biri olduğu gibi, Hâlidilik öncesi tasavvufi yönü olmayan veya zayıflamış olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki birçok medreseye de yeni bir ruh katmıştır diyebiliriz. Nehri ve Arvas medresesi gibi Kâdirî geleneği sürdüren medreselerin Nakşibendî-Hâlidî yoluna geçmiş olmalarının yanı sıra; Norşin, Ohin, Basret ve çalışmamızın konusu olan Arıncı/Tılfakır dergâhı gibi çok sayıda yeni medrese ve dergâhın açılmasına da Hâlidiliğin *zülcenâheyn* yönünün getirdiği bu dinamizm neden olmuştur diyebiliriz.

Şeyh Ali Arıncı de Nakşibendî-Hâlidî yoluna mensuptur. Şeyh Ali Arıncı'nın, Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'den sonraki tarikat silsilesi şu şekildedir:

- Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî (ö.1827)
- Seyyid Abdullah Şemdinî (ö. 1813)
- Seyyid Tâhâ-i Hakkârî (ö. 1852)
- Seyyid Sıbğatullâh-i Arvâsî (ö. 1870)
- Şeyh Abdurrahmân-ı Tâgî (ö. 1886)
- Şeyh Fethullâh Verkânîsî (ö. 1899)

13 Göldoğan, a.g.e., s. 9.

Şeyh Muhammed Ziyâuddîn (ö. 1924)

Şeyh Ahmed-i Haznevî (ö. 1950)

Seyyid Abdülhakîm-i Bilvânîsî-Hüseynî (ö. 1972)

Şeyh Ali Arıncî (ö. 1984)

Şeyh Ali Arıncı'nın şeyhi Abdülhakîm Bilvânîsî, tarikat silsilesinden anlaşılacağı gibi, Nakşibendî-Hâlidî yolunun Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki önemli merkezlerinden biri olan Norşin dergâhının çok sayıdaki kollarından biri olan ve Şeyh Ahmed-i Haznevî tarafından kurulmuş olan Hazne dergâhında yetişmiştir. Abdülhakîm Bilvânîsî de aslen Siirtli'dir ve Baykan ilçesinin Bilvânîs (Ormanpınar)¹⁴ köyündendir.

Şeyh Abdülhakîm Bilvânîsî, 1902 yılında babasının görev yaptığı Baykan'a bağlı Kermate köyünde doğmuştur. Köyüne nispetle Bilvânîsî denildiği gibi sey-yid¹⁵ nesep olması itibariyle Abdülhakîm Hüseynî şeklinde de anılmıştır.

Abdülhakîm Bilvânîsî, 1939 yılında şeyhi Ahmed Haznevî'den hilafet aldıktan sonra önceleri Bilvânîs köyünde ikamet ederek irşad hizmetleri yürütmüştür. Bilâhere 1950 yılında Bitlis'e bağlı Kasrik (Narlidere)¹⁶ köyüne taşınmıştır. 1963 yılında ise Batman'a bağlı Kozluk ilçesinin Gadire (Karaoğlak)¹⁷ köyüne ve nihayet 1970 yılında Adıyaman iline bağlı Kahta ilçesinin Menzil köyüne taşınarak vefatına kadar (ö. 1972) irşad faaliyetlerini burada sürdürmüştür.

1. 5. Vefatı ve Türbesi

Şeyh Ali Arıncî, 24 Temmuz 1984 tarihinde, 68 yaşında vefat etmiştir.¹⁸ Kabri Arınc köyünde, Tılfakîr denilen mevkidedir. Talebesi M. Akif İnan, şeyhinin vefatı üzerine 1984 yılında yazdığı Arzihal¹⁹ isimli bir şiirde kendi halini şöyle dile getirir:

Sen öte bahçede açalı gülüm

Bütün bülbülleri yandı içimin

Dağıldı eczası sesin ahengin

Güzelin lezzetin rengin biçimin

14 Bilvânîs Köyü: Köyün ismi Ormanpınar olarak değiştirilmiştir. Siirt'in Baykan ilçesine bağlıdır ve kuzeybatı istikametinde ilçeye 7,5 km. mesafededir. Köye, Baykan ilçesinin çıkışından sol tarafa uzanan ve dağa tırmanan bir yoldan gidilmektedir.

15 Bilvanis köyünde sey-yid nesep olduğu kabul edilen aileler ikamet etmektedir.

16 Kasrik: Bitlis iline bağlıdır. Siirt-Bitlis karayolu üzerindedir.

17 Karaoğlak: Köyün eski ismi Gadire'dir ve Kadir'in diyarı anlamındadır. Halen Batman'a bağlı Kozluk ilçesinin köylerindedir. İlçeye 20 km. mesafededir.

18 Diyarbakırda tedavi gördükten sonra Siirt dönüşünde yolda vefat etmiştir.

19 M. Akif İnan, "Arzihal", *Mavera*, VIII, 90 (1984), s. 43; a.mlf., "Arzihal", *Tenha Sözlük*, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları, 2012, s. 41.

Öpüp kokladığım ellerin gülüm

Hayat ırmağıydı fidanlarıma

Açardı yolumu anahtar sesin

Gözlerin güneşti zamanlarıma

Bir yetim çocuktur günlerim gülüm

Seslerim kırıktır yatağım zindan

Ne olursun tez elden beni de çağır

Al götür yanına sevdiğim aman

1. 6. Şahsiyeti ve Bazı Tavsiyeleri

Şeyh Ali Arıncı, büyük bir âlim ve ârif. Daha ziyade güzel ahlakı, edebi, helal ve harama karşı titizliği ve en çok da göstermiş olduğu net ve açık duruşu ile dikkat çekmiştir. Onu taniyanlar, her konuda düşüncelerini açıkça ortaya koymasından ve bunu tavır ve davranışlarıyla göstermesinden etkilenmiştir. Onun bu şahsiyeti, çok sayıda mürid ve muhibbi olmasına vesile olmuştur.

Şeyh Ali Arıncı, sabırlı ve sakin ancak ne zulmeden ne de zulmedene sözü nü esirgeyen bir kişi olarak tanınmıştır. Bu konuda şöyle der: *“Hiçbir zaman asabî olmayın ve hiddete gelmeyin. Çünkü hiddet şeytandan, sabır ise Rahman’dan gelir. Asabîlik fayda vermez aksine zarar ve felaket getirir. Sabır ise rahmet ve huzur getirir. Bunun içindir ki Allah birçok defa sabrı tavsiye etmiştir ve sabredenleri sever. Bir insan en asabî halde iken bile Allah’ı hatırlarsa asabiyeti geçer. Bununla beraber haksızlığı da hiçbir zaman kabul etmeyin. Daima haktan yana olun. Kimseye zulmetmeyin ama kimsenin de size zulmetmesine müsaade etmeyin. Hakkınızı Allah ve Resulünün gösterdiği şekilde sükûnetle arayın. Allah doğru olanlarla beraberdir.”*²⁰

Bir talebesi Şeyh Ali Arıncı’ye devlet ricaline saygı ve hürmetin ne şekilde olacağını sorar. Şeyh Efendi, bu konuyu kendi şeyhi Abdülhakîm Bilvânîsi’ye, onun da Sıbğatullah-i Arvâsi’ye sorduğunu ve hepsinin cevabının, *“devletin şerefi için devlet ricâlinin önünde ayağa kalkarız”* şeklinde olduğunu söyler. Kendisinin de aynı kanaatte olduğunu söyler ve şöyle devam eder, *“Eğer bir devlet ricâli benim talebem olmuşa o takdirde ayağa kalkmam zira o takdirde evladım olmuştur ve babalar evlatlarının önünde ayağa kalkmazlar.”*²¹ Ayrıca, *“Ben askeri severim, asker olmasaydı namusumuz Ruslara kalırdı”*²² diyerek görüşlerini özetler.

Şeyh Ali Arıncı, bir sohbet esnasında kalbe en çok zarar veren hususun ne olduğunu konu edinir. Siirtli büyük âlim Molla Halil-i Siirdî’ye, kalbe en zararlı

20 Güldoğan, a.g.e., s. 52.

21 Güldoğan, a.g.e., s. 29.

22 Güldoğan, a.g.e., s. 36.

şeyin ne olduğu sorulduğunda içki olduğunu söylediğini nakleder. Bu sorunun kendisine sorulması durumunda cevabının “*harama nazar etmek*”²³ şeklinde olacağını söyler ve sohbette bulunanlara harama bakmama konusunda hassas olmalarını, kalbi en çok bozan hususun bu tür nazar olduğunu söyler.²⁴

Şeyh Efendi, talebelerine ve ziyaretçilerine daimî suretle abdestli olmalarını ve abdestli şekilde uyumalarını tavsiye etmiştir. Ona göre, insanın ne zaman ve ne şekilde öleceği belli değildir. Abdestli ölenler şehit gibidir. Abdestli olan kişi sürekli ibadet halindedir. Abdest kolay ama sevabı çok olan bir ibadettir. Teheccüd namazı ile ilgili de şöyle der: “*Gece uyandıığımızda hemen abdest alın ve teheccüd namazı kılın. Bu namazı Hz. Peygamber kıları. Bu vakitte yapılan dualar Allah tarafından kabul edilir.*”²⁵

Şeyh Ali Arıncı’yi tanıyan ve sevenler onun birçok kerametinden bahsetmektedir. Bunlardan bir tanesi şu şekildedir: 1974 yılında Kıbrıs Harekâtı’nın devam ettiği günlerde Arıncı köyünden Murat Kışmır ismindeki bir şahsın oğlu Mustafa da bu savaşa katılmıştır. Anne babası çocuklarının akıbetini merak ederler. Bir sabah namazı Şeyh Ali Arıncı, oğlu Hikmet’i göndererek Murat Kışmır’i çağırır. Ona oğlunu bir arkadaşı ile nöbette gördüğünü ve durumunun iyi olduğunu, merak etmemesini ve yakında döneceğini söyler. Murat Kışmır bu durumun nasıl gerçekleştiğini bir türlü anlayamaz. Birkaç ay sonra asker Mustafa terhis olup köye gelirken ailesi onu karşılar. Mustafa önce Şeyh Ali Arıncı’yi ziyaret etmek istediğini söyler. Babasının, eve varıp biraz istirahat ettikten sonra ziyarete gitmesinin daha iyi olacağını söylemesi üzerine, Mustafa başından geçenleri anlatır. Birkaç ay önce şeyh efendiyi nöbet esnasında gördüğünü, hatta arkadaşının da gördüğünü söyler. Kıbrıs’ta ne işinin olduğunu sorduğunda “*Kıbrıs bize emanet edildi*” dediğini söyler. Bunun üzerine babası başından geçenlerin hakikatini anlar ve birlikte Şeyh Ali Arıncı’nin ziyaretine giderler.²⁶

2. Arıncı Dergâhı

2. 1. Dergâhın Kuruluşu

Şeyh Ali Arıncı, 1960’lı yıllardan itibaren imamlık ve müderrislik görevi yaptığı Arıncı ve eski görev yeri olan Millo başta olmak üzere çevre köylerde irşad faaliyetleri yürütmüştür. Vaktinin büyük çoğunluğunu Cami’de geçiren Ali Arıncı, köydeki tek pınarın cami yanında bulunması nedeniyle su almaya gelen bayanlar-

23 Şeyh Ali Arıncı, harama nazar etmeme konusunda hayatı boyunca büyük bir titizlik göstermiş, bu nedenle zorunlu kalmadıkça büyük şehirlere gitmemeyi tercih etmiş, kendisini rahatsız edecek bir durum olma ihtimaline karşı özel araçta giderken gözlerini örtecek şekilde başına bir örtü almayı tercih etmiştir. Talebelerinden Bekir Tarık Yiğit ile 31 Ocak 2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.

24 Guldogan, a.g.e., s. 28.

25 Guldogan, a.g.e., s. 55.

26 Guldogan, a.g.e., s. 25-26.

dan rahatsız olmuştur.²⁷ Bu rahatsızlığını şeyhi Abdülhakîm Bilvânîsî ile istişare eden Ali Arıncî, daha تنها bir yerde ikamet etmek ve vazifelerini orada yürütmek istediğini söylemiştir. Abdülhakîm Bilvânîsî, 1962 yılında Arınc ve civar köyleri irşad ziyareti için geldiğinde, Millo köyüne yaklaşık beş yüz metre mesafede bulunan boş bir mekânı işaret ederek halifesi Ali Arıncî'ye o noktaya taşınmasını istemiştir. Ali Arıncî, şeyhinin işaret ettiği arazinin kendine ait olmadığını söylemesi üzerine, şeyhi satın almasını söylemiş ve bu mekâna bizzat kendisi Tilfakir²⁸ ismini vermiştir.²⁹

1972 yılında şeyhinin vefatından sonra Şeyh Ali Arıncî, şeyhinin işaret ettiği mekânı 1974 yılında satın almış ve buraya kerpiçten bir mescid, medrese ve dergâh yaptırmıştır. Ardından doğu istikametinde ailesinin kalacağı bir ev ile dergâha gelenlerin kalacağı misafirhaneler eklemiştir. Ali Arıncî vefatına kadar on yıl bu dergâhta irşad faaliyetlerini sürdürmüştür.³⁰ Günümüzde medrese ve dergâh daha da genişlemiş durumdadır.³¹

Dergâh günümüzde faal durumdadır ve her gün ikinci namazından sonra toplu olarak hatme-i hâcegân yapılmaktadır. Büyük şehirlerde ise genellikle hafta içi iki gün yatsı namazından sonra, cumartesi günleri ise ikinci namazından sonra yapılmaktadır.

Şeyh Ali Arıncî, medreseden mezun ederek çok sayıda talebeye icazet vermiştir. Çok sayıda müridi olmasına ve seyr u sülûklarını tamamlamalarına rağmen yalnız bir kişiye hilafet vermiştir. O da kendi şeyhi Abdülhakîm Bilvânîsî'nin büyük oğlu Muhammed Nûrânî Erol'dur.³²

2. 2. Halifesi Muhammed Nûrânî Erol

Muhammed Nûrânî Erol, babası Abdülhakîm Bilvânîsî'nin görev yaptığı Siyanis (Gümüşkaş)³³ köyünde doğmuştur. Tahsiline babasının yanında başlamış ancak babasının Şeyh Ahmed Haznevî'nin yanına gittiği dönemlerde onun talebesi Molla Osman'ın yanında devam etmiştir. Tasavvufî eğitimine de babasının halifesi Şeyh Ali Arıncî'nin yanında başlamıştır. 1981 yılında hilafet aldıktan sonra Van'ın

27 Rivayete göre Şeyh Ali Arıncî, cezbisi ve celali yüksek bir kişiydi. Bu nedenle caminin yanında bulunan pınardan su almaya gelen kadınlardan manen etkileniyor, su almaya gelen kadınlardan bazıları da onun celalinden etkilenerek baygınlık geçiriyordu. Bkz. Şeyh Ali Arıncî'nin oğlu Hikmet'in oğlu Molla Ömer ile yaptığımız görüşme notları. (28.01.2016)

28 Tilfakir Arapça tepe anlamına gelen Til ve yoksul anlamına gelen fakir kelimelerinden oluşmaktadır. Fakir aynı zamanda sülûflerin de isimlerinden biridir. Şeyh Ahmed Haznevî'nin Hazne köyüne yakın bir noktaya yetimhâne kurmuş ve oraya da Tilmarûf ismini vermiştir.

29 Güldoğan, a.g.e., s. 9.

30 Şeyh Ali Arıncî'nin oğlu Hikmet'in oğlu Molla Ömer ile yaptığımız görüşme notları. (28.01.2016)

31 Yaklaşık yüz öğrencinin tedris yapabileceği bir medrese inşaatı devam etmektedir.

32 Korkusuz, a.g.e., s. 370. Şeyh Ali Arıncî'nin ailesinden torun Molla Abdulgani ve Molla Ömer ile yaptığımız görüşme notları. (12. 02. 2016)

33 Yeni ismi Gümüşkaş olan Siyanis köyü Baykan'ın batısında Ziyaret (Veysel Karani) beldesine 8, 16 km. mesafededir.

Çaldıran ilçesinin Soğuksu köyünde görev yapmaya başlamış, 1984 yılında şeyhinin vefatından sonra Veysel Karanî beldesine yakın Zokamir³⁴ köyüne taşınarak tedris ve irşad hizmetlerini burada yürütmeye başlamıştır. Bu dönemde yaz aylarında Soğuksu ve çevresindeki köylerde irşad faaliyetleri yürütmüştür.

1984 yılından sonra bölgede yaşanan sosyal olaylardan rahatsız olması ve çevresinde bulunan bazılarının, yaşanan olaylarla ilgili nasihatlerini dinlememesi üzerine Zokamir'den ayrılmaya karar vermiştir. Şeyhi Ali Arıncı'nın oğlu Hikmet Efendi; Zokamir köyüne giderek köyden ayrılmamasını yahut Arıncı (Tılfakîr) köyüne gelerek kendileriyle beraber kalmasını rica etmişse de Muhammed Nûrânî Erol Efendi, kararında ısrar etmiştir. Bu dönemde İzmit'teki müridlerinin daveti üzerine 1992 yılında bu ile bağlı Doğantepe köyünde bir külliye inşa ederek irşad hizmetlerini yürütmeye başlamıştır. Şartların müsait olduğu dönemlerde Zokamir köyüne sık sık ziyaretlerde bulunmuş ve nihayet olayların azalması üzerine tekrar bu köye dönmüştür. Muhammed Nûrânî Erol Efendi, 2002 yılında bu köyde vefât etmiştir. Kabri bu köydedir. Şeyh Ali Arıncı'nın oğulları Hikmet ve Fadli, babalarının tek halifesi Muhammed Nûrânî Erol'dan tasavvufî hilâfet almışlardır.³⁵

Günümüzde Zokamir köyünde Muhammed Nûrânî Erol'un oğlu Hikmetullah, irşad hizmetlerini yürütmektedir.

2. 3. Arıncı /Tılfakîr Dergâhı (Baykan-Siirt)

Şeyh Ali Arıncı'nın irşad hizmetlerine kendi köyü olan Arıncı'ta başlaması nedeniyle dergâhı da Arıncı Dergâhı olarak anılmış ve tanınmıştır. Ancak dergâh yukarıda belirtildiği üzere Tılfakîr denilen yeni bir mekânda kurulmuştur. Bu nedenle biz "Arıncı/Tılfakîr Dergâhı" şeklinde yazmayı tercih ettik.

Tılfakîr Dergâhı'nın bulunduğu nokta, yöre halkı tarafında "Mille Heft Bazar" yani "yedi pazarın kurulduğu yer-tepe" olarak bilinmekte ve eski zamanlarda haftanın her günü pazar kurulan tarihi bir mekân olarak kabul edilmektedir. Yakın mesafesinde iki tane kale kalıntısı bulunmakta idi.

Dergâh 1974 tarihinde bizzat Şeyh Ali Arıncı tarafından kurulmuştur. Şeyh Ali Arıncı 1984 yılında vefat ettikten sonra büyük oğlu Hikmet Efendi medrese ve dergâh hizmetlerini üstlenmiştir. Hikmet Efendi, medrese tahsilini tamamladıktan sonra babasının tek halifesi olan Muhammed Nûrânî Erol'un yanında seyr u sülûkunu tamamlamış ve hilafet almıştır. Halen Tılfakîr Dergâhı'nın hem müderrislik hem de şeyhlik görevini yürütmektedir. Çok sayıda muhip, mürid ve talebesi bulunmaktadır. Medresede oğlu Ömer ve Recep de müderris olarak görev yapmaktadır.³⁶

34 Zokamir: Köyün yeni ismi Eğridere'dir. Baykan ilçesine bağlı Ziyaret/Veysel Karanî beldesine 6 km. mesafededir.

35 Şeyh Ali Arıncı'nın ailesinden torun Molla Abdulğani ve Molla Ömer ile yaptığımız görüşme notları.

36 Şeyh Hikmet Arıncı (Solmaz)'yi 6 Şubat 2016 tarihinde Ankara Pursaklar'da ziyaret ettik. Rahatsızlığı nede-

2. 4. Kasru'l-Ârifin/Arınc Dergâhı (Türkoğlu-K. Maraş)

Şeyh Ali Arıncı'nın oğullarından Şeyh Fadli tarafından Kahramanmaraş iline bağlı Türkoğlu ilçesinde kurulmuştur. Şeyh Fadli, tahsiline babasının yanında başlayarak sırasıyla Molla Hasan, Molla Muhyeddin Havil ve dönemin Baykan Müftüsünden ders okumuştur. Muhammed Nûrânî Erol'un yanında seyr u sülûkunu tamamlayarak hilafet aldıktan sonra Türkoğlu ilçesinde bir medrese ve dergâh kurmuştur. Aynı zamanda babasının köyünün adını taşıyan "Arınc Eğitim, Öğretim ve Kültür Vakfı" adında bir vakıfla sosyal hizmetler de yürütmektedir.

Şeyh Fadli'nin ilk eşi Fatma Hanım'dan Zeynelabidin, Hıfzullah, Abdurrahim ve Abdulganî adında dört oğlu olmuştur. bunlardan Abdulganî babasının yanında müderrislik yapmaktadır. Yine ilk eşinden Gülbahar, Hanife, Afife, Nacile ve Semiha adlarında beş kızı olmuştur. İkinci eşi Fikriye Hanım'dan Halime isminde bir kızı olmuştur. Üçüncü eşinin adı Zeynep Hanım'dır.³⁷

2. 5. Arınc/ Tılfakir Dergâhında Bir Derviş Şair: M. Akif İnan

Cumhuriyet döneminde Müslümanca düşünme ve yaşamanın derdini ve davasını taşıyan birçok aydının hayatında iki hususiyet dikkat çekmektedir. Birincisi, mağlup devletin ve ümmetin yeniden inşası hususunda içlerinde büyüttükleri dert ve dava onlarda entelektüel bir kriz ve arayış şeklinde tezahür etmiştir. İkincisi ise resmîyetin reddettiğinin ve bireylerin kaybettiğinin mana ve maneviyat olması itibarıyla bu aydınlar, kendi hayatlarında da anlam eksikliğini hissederek "yaşamaya değer bir hayat" için bir gönül adamının sözüne ve sohbetine ihtiyaç duymuşlardır. Hayatları ve eserleriyle de bu ruhu yeni inşa sürecinin temeline koymuşlardır.

Yukarda bahsettiğimiz bu hususun en bilinen örneği Necip Fazıl Kısakürek (ö.1983)'tir. O, Abdülhakim Arvâsi ile 1934 yılında yeni bir dünyaya kapı açmış ve bu *Büyük Kapı*'dan geçerek Büyük Doğu'yu diriltmeye ve inşa etmeye çalışmıştır. Nurettin Topçu Abdulaziz Bekkinî'nin, Semiha Ayverdi ise Kenan Rifai'nin sohbetinde kendi ruhuna bir yol aramıştır. Cahit Zarifoğlu ve Erdem Bayazit Erzincanlı Abdurrahim Reyhânî'nin mana halkasına dâhil olmuştur. Akif İnan ise Şeyh Ali Arıncı (1916-1984)'nin manevî terbiyesiyle mâverâya kapı aralamaya çalışmıştır

Akif İnan'ın Şeyh Ali Arıncı ile tanışması şu şekilde olur: 1977 veya 78 yılında bir yaz günü Akif İnan Urfa'ya ailesini ziyarete gider. Kardeşleri Yüzbaşı Mustafa İnan ve Doktor Ahmet Bedir İnan ile kız kardeşlerinin evine misafir olurlar. Sohbet esnasında kardeşi Yüzbaşı Mustafa sıklıkla Akif İnan'a, hocası Şeyh Ali Arıncı'den bahseder. Onun ilminden, irfanından ve ahlakının güzelliğinden bah-

niyle tedavi gördüğü için bir süredir Pursaklar'da ikamet etmektedir. Ziyaretimiz sırasında M. Akif İnan'ın amca çocukları ve bazı akrabaları da ziyaret için gelmişlerdi.

37 Şeyh Fadli'nin oğlu Molla Abdulganî Solmaz ile 14 Ocak 2016 tarihinde Türkoğlu'nda yaptığımız görüşme notları.

settikten sonra kendisinin de intisap etmesinin çok iyi olacağı şeklinde bir tavsiyede bulunur. Akif İnan, net bir şahsiyettir. Bütün anlatılanlardan sonra kardeşi Mustafa'ya döner ve şöyle der:

“Şeyhinin büyüklüğünden bu kadar bahsediyorsun. Ben bu güne kadar nice şeyhler gördüm, onlarla oturdum ve sohbet ettim. Ama hiçbiri benim gönlümü etkilemedi. Eğer senin şeyhin bu anlattığın kadar büyükse, takar tasmaını boynuma ve çeker yanına.” Bu tavır, tam da Akif İnan tavrıdır. Açık ve nettir. Onun bu net tavrı ve sözleri kardeşi Mustafa'yı biraz incitir ve hüzünlendirir. Bunun üzerine ağabeyine bu şekilde konuşmamasının daha iyi olacağı şeklinde, nazik bir uyarıda bulunur.

1979 yılında, kardeşi Yüzbaşı Mustafa, Ağrı'da görev yapmaktadır. Bir kaza kurşunu ile yaralanır. Bunun üzerine Akif İnan ve kardeşi Dr. Ahmet Bedir Ağrı'ya ziyarete giderler. Olayı haber alan şeyhi Ali Arıncı de büyük oğlu Hikmet'i müridinin ziyaretine Ağrı'ya gönderir. Burada Akif İnan ile Hikmet tanışır ve uzun konuşmalar yaparlar. Hikmet Efendi, o dönemde medrese tahsilini tamamlamış bir müderristir. Bir ara Akif İnan'a, babasını ziyaret etmesini teklif eder. Bu teklifi kabul eden Akif İnan; sofi Şevket'in aracılığıyla Baykan'a bağlı Arıncı köyüne, Şeyh Ali Efendiyi ziyaret giderler.

Akif İnan, şeyh Efendi'nin nazarlarından ve sohbetlerinden çok etkilenir. Uzun süre bir şey konuşmaz. Tam bir sükûnet hali gözlemlenir. Nihayet orada intisap eder. Ağrı'ya döndüğünde kardeşi Dr. Ahmet Bedir, onun yüzüne yansıyan iç dünyanın sükûnet ve derin tefekkür halini kolaylıkla fark eder.³⁸

Bu bağlanmadan sonra Akif İnan'ın duygu ve düşünce dünyasının merkezinde Şeyh Ali Arıncı ve tasavvufun önemli bir yeri vardır. Bu dönemde, daha önce kardeşi Mustafa'ya söylediği, *“Şeyhin bu anlattığın kadar büyükse, takar tasmaını boynuma ve çeker yanına”* sözünü hatırlamış olmalı ki bir şiirinde³⁹ şeyhine şöyle seslenir:

Akif-i kıtmîr benem
Boynunda zincir benem
Yüreği sancır benem
Gavs-ı Arıncı el medet

Bekir Karlığa'ya göre Akif İnan'da zaten bir derviş yönü vardı, ama kendisini gönülden yakalayacak bir mürid aramaktaydı: *“Nuri Pakdil'i bir kenarda tutacak olursak grubun temsilcilerinin hemen hemen büyük çoğunluğunda mistik eğilimler*

38 M. Akif İnan'ın kardeşi Dr. Ahmet Hamdi İnan Beyefendi ile 03. 01. 2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.

39 On iki kitâdan oluşan bu şiir yayınlanmamıştır. Şiiri bizlere damadı Hayati İnan Bey vermiştir.

ön plana çıktı. Ama bu eğilime doğuştan istidatlı olan Akif İnan'da çok daha bariz bir sufi mizacı belirdi.”⁴⁰

Nazif Gürdoğan, Akif İnan'ın dervişlik yönüyle ilgili şöyle der: “Derviş bir insandı gerçekten. Hizmet için yarışan bir yanı vardı. Son zamanlarda da Baykanlı bir hocafendiye bağlanmıştı. Herkesin elinden tutup oraya götürmek için çok gayret ederdi. Bir gün dedim: ‘Ya üstad, neden böyle herkesi Baykan’a götürmek istiyorsun? ‘Nazıfçıgım’ dedi, ‘Ben bir hazine bulmuşum, bunu sizlerle, dostlarımla, arkadaşlarımla paylaşmayayım mı?’ ve ‘O hazineye ortak olmak istemezler mi?’⁴¹ Bu konudaki görüşlerini şöyle sürdürür:

“O, 1979 yılında bir gönül ustası tanıdı, hayatı bütünüyle değişti... Ona gönülden bağlanmıştı. Onu çok severdi. Her sevdiği dostunun elinden tutar onun yanına götürürdü. Ondan uzakta olma onun hicretiydi. Onun hakkında bir kitap yazmak isterdi. Ölümünden bir iki ay önce müşidi Ali Arıncı Efendi hazretlerinin ziyaretine Baykan yakınlarındaki dergâhına gittik. Efendi hazretlerinin Hayrî’l halefi Hikmet Efendi Ağabey’in misâfiri olduk... Müşidinin özlemi ile dopdoluydu. Son şiir kitabı Tenha Sözler’deki şiirlerinin çoğu o özlemi anlatır”⁴²

Erdem Bayazıt ise şöyle der: “70’li yılların sonuna doğru o Arıncı; ben, Erzincan’a bağlandık. Tariklerimiz geriye doğru Abdurrahman Tâgî kavşağında birleşiyordu. Fırsat bulduğumuzda hatmelerde ben onların, o bizim halkalara katılıyordu. O süreçte beni Arıncı götürmeyi vaat etmişti. Hatta aynı sözü üstad Necip Fazıl’a da vermişti. Fakat Ali Efendi hazretlerinin Hakka yürümesi ile bu seyahati gerçekleştiremedik.”⁴³ Ancak Akif İnan’ın vefatından bir süre önce, kemoterapi görerek kısmen iyileştiği bir zaman diliminde bu seyahat gerçekleşmiştir. Erdem Bayazıt bu seyahatı şöyle anlatır:

“Ağustos ayında Urfa’da idik... İki otomobille yola çıktık. Bizim arabayı Yüzbaşı Mustafa kullanıyordu. İkindiye doğru Baykan’da, akşamüzeri Arıncı’taydık... Bizi Ali Arıncı hazretlerinin hayrî’l-halef mahdumu Hikmet Efendi karşıladı. Dağların ortasında, uçsuz bucaksız vadilerin arasında, ormanın içinde yükselen bir huzur adasıydık. Allah’a yakın, mâsivâdan uzak, düşlerdeki bile sönük kaldığı acayip bir semtleydik. Dergâha yerleştik. Hayatımın Akif İnan’la geçirdiğim yüzük taşı, pırlanta üç gecesi başladı.

Geceleri dergâhın avlusunda yan yana serilen yer yataklarında, açık havada, yıldızların altında geç vakitlere kadar kısık sesle sohbet ederek geçiriyorduk. Gündüzleri ağır ağır çevreyi dolaşıyorduk... İlk gün Ali Efendi Hazretlerinin makberini ziyaret ettik. Delilimiz Hikmet Efendi oldu. Mezarın üstünde biten çiçekleri göz-

40 Bekir Karlığa, “Bir Uygurluk Savaşçısının Ardından”, *Yedi İklim Dergisi* (Akif İnan Özel Sayısı), 120 (2000), s. 43.

41 Ali Haydar Haksal, *Bir Medeniyet Şairi Mehmet Akif İnan*, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları, 2015, s. 75.

42 Ersin Nazif Gürdoğan, “Paylaşmasını Bilmek”, *Mehmet Akif İnan Kitabı*, s. 87.

43 Erdem Bayazıt, “Bir Uygurluk Elçisi”, *Medeniyetin Burçları*, Kayseri: 2004, s. 206.

yaşlarımızla suladık. Akif: “Hâlim malum. Dünyadan bir beklentim yok. Hasretim nâmütenâhi, hakkımda hayırlısı neyse ona talibim. Delaletinize ilticâ ediyorum.” mealinde niyazda bulundu. Yenilenmiştik, tazelenmiştik, yüreklenmiştik! Üçüncü günün sabahı dergâha veda ettik.”⁴⁴

Ersin Gürdoğan’a göre, “Onun bilgi ve eyleme tutkunluğu tasavvufun potası içinde çok boyutlu, çok renkli bir zenginlik kazandı. Tasavvufun incelikleri divan şirinde olduğu gibi onun şiirine de yansıdı. Gönlin derinliklerine uzun bir yürüyüşe çıkmış bir şiiri vardı. O adeta gönlünün derinliklerine hicret ederek oradan seslenir. Şiirinde eylem ve derinlik, hüznün ve saadet el eledir.”⁴⁵

Mustafa Miyasoğlu, Akif İnan’ı tavrı olarak Necip Fazıl ve Fethi Gemuhluoğlu’na benzetirken,⁴⁶ yakın arkadaşı Erdem Bayazıt onu bütün yönleriyle tanımlayacak bir betimleme yapar: “Dört başı mamur bir dava adamına yakışan bir kişilik ve üslubun sahibi. Ona baktıkça Ensar gelirdi aklıma. Sadakatı Sıddık-ı Ekber’i, celâdeti Ömer’i, şefkati Osman’ı, belâgat ve hikmeti Ali’yi hatırlatırdı.”⁴⁷

Akif İnan’ın arkadaş çevresinin bu ifadelerinden, onun fıtraten derviş meşrep bir kişiliğe sahip olduğunu anlıyoruz. Bu nedenle çok sayıda şeyh ile görüşmesine ve sohbetlerine katılmasına rağmen kendisinde bir tatmin duygusu oluşmamıştır. Titiz bir kişi olması itibarıyla uzun yıllar kendini kalpten yakalayacak bir şeyh arayışında olmuştur. Şeyh Ali Arıncı onun bu arayışına cevap olmuştur.

Akif İnan şeyhine bağlılığını, *Bağlanma*⁴⁸ isminde bir şiir yazarak dile getirmiştir. *Bağlanma* şiirinin ilk bölümü kaçış ve arayışını, ikinci bölümü ise bağlanmasını yani arayışın adanışa dönüşmesini dile getirir. Bu bölümde, bağlandıktan sonra kendisinde meydana gelen değişiklikleri de detaylı şekilde sıralar. Bu bölüm tasavvufi hayatın inceliklerine dair çok detaylı bilgileri metaforik bir dille alışılmışın dışında bir duygu ile ifade etmektedir. Buna göre kalbi buzul dağı gibi katı ve soğuk iken mürşidinin nazarıyla eriyip mûmbitleştiğini, bu nazarın nefsin deniz gibi kabarmış isteklerini buhar gibi erittiğini, vahyin hakikatine ve ilhama erdirdiğini, şeyhinin sesinin kendinde umudun adı ve sohbetinin yağmur gibi bereket olduğunu söyler. Nefs-i emmârenin putlaştırdığı madde putlarının bu sohbetlerle birer birer yıkıldığını dile getirir. Şeyhinin sesinin kalbinin atışıyla eş değerde, kendisine hayat kaynağı olduğunu ve artık o yılan gibi zehirli şehirler yerine, yürüdüğü yolların zemzemle yıkanmışçasına temiz ve kutsal olduğunu dile getirir.

Toprağa konuk olalı gölgem
Göklerin gözleri üzerimdedir

44 Bayazıt, a.g.m., s. 206-7.

45 Gürdoğan, “Paylaşmasını Bilmek”, *Mehmet Akif İnan Kitabı*, s. 87.

46 Mustafa Miyasoğlu, “M. Akif İnan Üzerine”, *Medeniyetin Burçları*, Kayseri: 2004, s. 240.

47 Bayazıt, “Bir Uygarlık Elçisi”, *Medeniyetin Burçları*, Kayseri: 2004, s. 205.

48 İnan, “Bağlanma”, *Tenha Sözler*, s. 30-33.

Buzul yangınlarından alıp kalbimi
Bağladın alnının emziklerine

Bir nazarla kırdın küreklerimi
Buhar kıldın nefsin denizlerini

Yollayarak hikmet kervanlarını
Donattın gönlümün dükkânlarını

Aşıladın Cibril emanetinden
Hantal aklımın kanatlarına

Sesindir büyüten gözyaşlarımdan
Umudun bembeyaz türkülerini

Sohbetin bir rahmet bulutu gibi
İner hasretimin tarlalarına

Kazıdın putların sikkelerini
Şimdi her yan celâl levhalarıdır

Sesinin yankısı dinmez içimden
Eş olmuş kalbimin atışlarına

Arkanda yürürüm gözlerim yerde
Sonsuz bir telaşla titrek ve ürkek

Nispet kokun gezer ciğer tahtımda
Zemzemle yıkanmış şehirlerdeyim

Unuttum bilcümle anılarımın
O sensiz oluşan bölümlerini

Her avuç su senin çağlayanından
Ve her lokma senle bereketlenir

Guruplar ki mercan tarlalarıdır
Kuşların uçuşu adımlarıdır

İniler yağmurun darbelerinden
Tedirgin uykumun çelik telleri

*Yücelerden yücelerden
Gündüzlerden gecelerden
Sessiz dilsiz hecelerden
Sütler sağar gönlümüze
Kelâm yağar gönlümüze
Işık ağar gönlümüze*

Şiirin son kısmında tasavvufî hayata girdikten sonra kendisinde meydana gelen değişiklikleri daha detaylı şekilde dile getirir. Burada eski halinin kesret yani madde ve manasıyla bir dağılmış ve parçalanmışlık halinde iken mürşidinin sayesinde bütün parçaların birleştiği ve tevhidin gerçekleştiğini, ruh ile beden bir olduğunu söyler. Bunun da önce “lâ” ile başlayan, yani ağyarı yakıp yıkarak kalbe yâri koyma şeklinde olduğunu ifade eder. Ruhuna ve fitratına yabancı bütün giysilerden soyunduğunu söyler. Şeyhin nazarı bütün fitneleri yakan bir yıldırım gibidir. Nefesinin, ruhunun çoraklarını bir gül bahçesine çevirdiğini ve onun ayak sesinin ve izinin kalbinin atışına eş olduğunu ve onu duymadığı anlarda gerçek yalnızlığı yaşadığını dile getirir. Nihayet ölümden artık korkmadığını, artık bir gönül kırmayacağını ve bu nurlu yoldan asla ayrılmayacağını dile getirir. Şiirin bu bölümü şu şekildedir:

Dağılan eczamı toplayan cihaz
Ruhumun gövdeyi çağırın sesi
Saldın külhanlara bütün bilgimi
Yüksek fırınlarda yanar geçmişim
Erittin dünyayı zamanı sözü
Bir köpek derisi giysilerimi
Sıyıldım tüm yaban kumaşlarından
Atarak canımı gölgelerine
Bulutların nabzı kalbimdir şimdi
Yıldızlar konuğu mekânlarımın
Gözlerin ne kadar yakın ve kesin
Dindirdi fitnenin şimşeklerini
Zanların yıkılan mazgallarını
Bir İbret kendine döndürdüğü cezben
Açarak bir çiçek denizi gibi
Can üfledin çorak alanlarıma
Gör ne tek ve تنها bir ömür olur
Duymazsam içimde ayak sesini
Hiç cevabım yoktur bükük boynum ve
Gözyaşımın başka sorularına

Ölümlerden korkar isem
Gönül evi yıkar isem
Ben bu yoldan çıkar isem
Yazık bana vahlar bana

Akif İnan'ın *Tenha Sözlere* isimli eserindeki şiirlerin büyük çoğunluğu tasavvufi bir ruha sahiptir. Ancak bazı şiirler şeyhi Ali Arıncı'yi direkt muhatap alarak yazılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir. Sen⁴⁹, Sensin⁵⁰, Siz⁵¹, Dağlara⁵², Sevdiğim⁵³.

Sonuç

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış çok sayıda medrese, dergâh ve bu dergâhlarda medrese-tekke birlikteliği içinde genellikle Hâlidî geleneğine bağlı ilim ve irşad faaliyetleri yapmış olan kişiler bulunmaktadır. Bu dergâhlar ve medreseler yalnız ilim ve irfan merkezi değil aynı zamanda birçok sosyal fonksiyonu da birlikte icra eden ve toplumu birlikte tutan, onların dini ve ahlaki yönlerini geliştiren manevi ocaklardır. Maalesef son dönemlerde bu merkezler ilgi giderek azalmış ve bunun doğal sonucu olarak da toplumda sosyal ve dini çözümler görülmeye başlamıştır. Bu önemli medrese ve dergâhlardan bir tanesi de Şeyh Ali Arıncı tarafından kurulmuş olan Siirt'in Baykan ilçesine bağlı Arınc köyündeki Tılfakir Dergâhı'dır.

Abdülhakîm Bilvânîsi'nin (ö. 1972) halifelerinden biri olan Şeyh Ali Arıncı, 1958 yılından itibaren irşad faaliyetleri yürütmüştür. 1974 yılından sonra Tılfakir mevkiinde kurulan cami medrese ve dergâhta çok sayıda talebe yetiştirmiş ve icazet vermiştir. Şeyh Ali Arıncı'nın yanında çok sayıda müridi olmasına rağmen, sadece şeyhi Abdülhakîm Bilvânîsi'nin büyük oğlu Muhammed Nûrânî Erol'a hilafet vermiştir. Daha sonra oğulları Hikmet ve Fadli, Şeyh Muhammed Nûrânî Erol'un

49 İnan, "Sen", *Tenha Sözlere*, s. 40. Şiirin ilk beyti şu şekildedir:

Her taraf gözlerin gündüz ve gece
Her mevsim sensin ve her ses sözlerin

50 İnan, "Sensin", *Mavera*, 111 (1986), s. 5; İnan, *Tenha Sözlere*, s. 35. Şiirin ilk beyti şu şekildedir:

Özgürlük menşurum kanatlarındır
Toprağım devletim bayrağım sensin

51 İnan, "Siz", *Mavera*, 90 (1984), s. 44; İnan, *Tenha Sözlere*, s. 34. Şiirin ilk beyti şu şekildedir:

Dikenler çalılar güle dönüşür
Bir bengisu yayar nazarlarınız

52 İnan, "Dağlara", *Mavera*, 69 (1982), s. 36; İnan, *Tenha Sözlere*, s. 37-39. Şiirin ilk iki beyti şu şekildedir:

Dağlara vur gönülüm alıp başını
onlar anlar bir de deniz sevdamı
Bir gece gökleri giyinerekten

göçetsem alınımın kucaklarına

53 İnan, "Sevdiğim", *Tenha Sözlere*, s. 36. Şiir şu şekilde başlar:

*Eteğim çamurlu yüzümse kara
Dönsün karanlığım seninle nura
Gel kovma kapından nolur sevdiğim*

yanında seyr u sülûkunu tamamlayarak hilafet almıştır. Şeyh Hikmet babasının dergâhında, Şeyh Fadli ise Maraş'a bağlı Türkoğlu ilçesinde kurduğu "Kasru'l-Arifân" isimli medrese ve dergâhta ilim ve irşad faaliyetlerini yürütmektedir.

Şeyh Ali Arıncı'nın en tanınan bağlılarından biri yazar ve Şair M. Akif İnan (ö. 2000)'dir. 1979 yılında bağlanan İnan, bu tarihten sonra hayatında ve eserlerinde büyük değişiklik yaşamış ve özellikle ikinci şiir kitabı *Tenha Sözcükler*'de kaleme aldığı şiirlerin genel muhtevası tasavvuf olmuştur. Akif İnan, başta Erdem Bayazıt olmak üzere birçok yazar ve şairi de bu dergâha hocasını ziyarete götürmüş, dergâhın daha fazla tanınmasına vesile olmuştur. Akif İnan için Şeyh Ali Arıncı, bütün hayatına istikamet sunan bir ayna olmuştur.

Kaynakça

- Beyazıt, Erdem, "Bir Uygarlık Elçisi", *Medeniyetin Burçları*, Kayseri: 2004.
- Güldoğan, Lütfü, *Şeyh Ali Arıncı Hayatı ve Menkıbeleri*, Siirt: Doğan-tepe Yayınları, 1997.
- Gürdoğan, Ersin Nazif, "Paylaşmasını Bilmek", *Mehmet Akif İnan Kitabı*, t.y.
- Haksal, Ali Haydar, *Bir Medeniyet Şairi Mehmet Akif İnan*, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları, 2015.
- İnan, M. Akif, *Tenha Sözcükler*, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayınları, 2012.
- _____, "Dağlara", *Mavera*, 69 (1982), s. 36.
- _____, "Sensin", *Mavera*, 111 (1986), s. 5.
- _____, "Siz", *Mavera*, 90 (1984), s. 44.
- _____, "Arzihal", *Mavera*, 90 (1984), s. 43.
- Karlığa, Bekir, "Bir Uygarlık Savaşçısının Ardından", *Yedi İklim Dergisi* (Akif İnan Özel Sayısı), (2000), s. 120.
- Korkusuz, Şefik, *Nehri'den Hazne'ye*, İstanbul: 2010.
- Miyasoğlu, Mustafa, "M. Akif İnan Üzerine", *Medeniyetin Burçları*, Kayseri: 2004.

Görüşme Notları

- M. Akif İnan'ın kardeşi Dr. Ahmet Hamdi İnan Beyefendi ile 03.01.2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.
- Şeyh Ali Arıncı'nın sohbetlerinden derlenen şahsi kütüphanemizdeki notlar.
- Şeyh Ali Arıncı'nın oğlu Şeyh Hikmet Solmaz ve torunu Molla Recep ile 06.02.2016 ve 02.03.2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.
- Şeyh Ali Arıncı'nın torunu Molla Abdulganî Solmaz ile 14.01.2016 tarihinde Türkoğlu'nda yaptığımız görüşme notları.
- Şeyh Ali Arıncı'nın torunu Molla Ömer ile 28.01.2016 tarihinde yaptığımız görüşme notları.

EK: M. Akif İNAN

Şeyh Ali Arıncı ve Arıncı/Tilfakir Dergâhı